

РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА РЕГІОНУ

FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF THE INTERNAL BUSINESS ENVIRONMENT OF THE REGION

Підприємницьке середовище є інтегрованою сукупністю факторів, що формують можливість і здатність існування підприємництва та сприяють його активності, економічному розвитку. Чинники підприємницького середовища визначають ефективність функціонування цього середовища, що впливає на здатність підприємництва здійснювати діяльність, і навіть визначає активність цієї діяльності. Тому розвиток підприємництва насамперед залежить від вивчення факторів. При цьому дані фактори, з одного боку, визначають позиції суб'єктів малого підприємництва на ринку, а з іншого – сприяють або перешкоджають успішному створенню, довгостроковому функціонуванню та розвитку підприємницької діяльності. Органи державної влади, на основі класифікації цих чинників, здатні виявити найбільш проблемні напрямки взаємодії інститутів підтримки підприємництва з підприємницьким сектором економіки, що стримують розвиток регіонального підприємницького середовища, а також використовувати дані запропонованої класифікації для формулювання довгострокових та короткострокових цілей соціально-економічного розвитку регіонів та розробки комплексу заходів їх подальшої реалізації.

Ключові слова: підприємництво, фактори впливу, регіон, конкурентоспроможність, сектор економіки.

With the development of the market economy, the importance of entrepreneurship is increasing both at the state level and at the regional level. Business entities make a significant contribution to the development of the economy, creating added value, jobs, investing in fixed assets. The overall result of entrepreneurship is characterized by the level of entrepreneurial activity, so effective management of it is now particularly relevant. However, entrepreneurial activity remains unchanged in different time periods and has different intensity in different regions. The reasons for this are that the degree of entrepreneurial activity is influenced by various factors that must be taken into account after taking state regulatory measures. The business environment is an integrated set of factors that shape the possibility and ability of entrepreneurship to exist and contribute to its activity and economic development. The factors of the business environment determine the effectiveness of the functioning of this environment, which affects the ability of the business to carry out activities, and even determines the activity of these activities. Therefore, the development of entrepreneurship primarily depends on the study of factors. At the same time, these factors, on the one hand, determine the position of small business entities on the market, and on the other hand, they contribute to or hinder the successful creation, long-term functioning and development of entrepreneurial activity. Factors that affect the state of entrepreneurial activity form a special entrepreneurial environment in the region, which can be both favorable and unfavorable for the implementation of entrepreneurial activity. State authorities, based on the classification of these factors, are able to identify the most problematic areas of interaction between entrepreneurship support institutes and the entrepreneurial sector of the economy, which restrain the development of the regional entrepreneurial environment, as well as use the data of the proposed classification to formulate long-term and short-term goals of socio-economic development of regions and development a set of measures for their further implementation.

Key words: entrepreneurship, influencing factors, region, competitiveness, economic sector.

УДК 334.021

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.77-18>

Лагодієнко В.В.¹

д.е.н., професор,
завідувач кафедри маркетингу,
підприємництва і торгівлі,
Одеський національний
технологічний університет

Попкова С.О.²

аспірант,
Одеський національний
технологічний університет

Березовська Л.В.³

викладач кафедри управління бізнесом,
Одеський національний
технологічний університет

Popkova Svitlana

Odesa National University of Technology

Lagodiienko Volodymyr

Odesa National University of Technology

Berezovska Lyudmila

Odesa National University of Technology

Постановка проблеми. Важливою складовою зміцнення конкурентоспроможності економіки є підприємництво. З моменту набуття Україною незалежності відбувалось поступове становлення вітчизняного підприємництва як самостійного соціально-економічного явища. Розширення структури пропозицій на внутрішньому ринку товарів та послуг, створення ефективного конкурентного середовища, стимулювання інноваційного розвитку, відродження підприємницької ініціативи насе-

лення, створення додаткових робочих місць та підвищення гнучкості зайнятості, зміцнення регіональних економік – це далеко не всі, але дуже важливі завдання, що стоять перед вітчизняним підприємництвом. При цьому невід'ємними складовими сучасного підприємництва є малий та середній бізнес, на який покладаються функції прискорення структурної перебудови економіки, підвищення організаційної ефективності використання ресурсів.

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9768-5488>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6387-8337>

³ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2896-9839>

Мале та середнє підприємництво у національній системі підприємництва виступає однією з невід'ємних і потужних складових національних господарських систем, важливим компонентом резервів соціально-господарського зростання та розвитку. Відповідно й проблеми стимулювання його розвитку займають особливе місце в сучасних соціально-економічних відносинах у країні, в першу чергу з огляду на те, що кількісні і якісні характеристики малих та середніх підприємств, ступінь розвитку інфраструктури даного сектору реальної економіки значною мірою визначають рівень економічного зростання та є найважливішою складовою формування ринкової економіки

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемі підприємницького середовища присвячено значну кількість наукових робіт, до яких варто віднести роботи видатних українських економістів, як: В. Р. Кучеренко, А. І. Бутенко, М. П. Войнаренко [1], Т. А. Говорушко [2], Ю. Ф. Гудзь [3], В. А. Кредісов [4], Т. П. Ткаченко, О. П. Кавтиш [5] та ін. Увагу науковців здебільшого привертають теоретико-методологічні питання підприємницького середовища та правове забезпечення підприємницької діяльності. Не применшуючи значення наукових розробок дослідників та аналізуючи їхні погляди на підприємницьке середовище, вважаємо, що проблема потребує подальшого вивчення насамперед у контексті стимулювання розвитку підприємництва на регіональному рівні.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження комплексу факторів для створення умов розвитку та функціонування підприємництва на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Регіональне зовнішнє та внутрішнє середовище організацій формується під впливом взаємодії економічних суб'єктів різної інституційної природи та має складну структуру. Регіональному підприємницькому середовищу властива своя структура та компоненти (рис. 1). Передбачається, що зовнішнє середовище є сукупністю умов та факторів, які діють незалежно від самих підприємців на території базування їх виробничо-господарської діяльності, а внутрішнє – формується безпосередньо самими підприємцями і найчастіше має суб'єктивний характер. Зауважимо, що у цьому твердженні є певна умовність. І внутрішнє та зовнішнє середовище у представленій вище інтерпретації взаємопов'язані – зовнішня пропонує підприємствам ресурси, але здійснює їх вибір та трансформацію під свої потреби саме підприємницька структура. З іншого боку, підприємство постачає до зовнішнього середовища вироблену продукцію і, певною мірою, супутні їй умови виробництва та споживання.

Різні компоненти мікросередовища істотно впливають діяльність підприємницької структури,

здійснюючи постачання товарів (сировини, комплектуючих виробів) робіт, послуг.

Якість товарів, робіт, послуг, що постачаються від постачальників і підрядників, значною мірою визначає результати діяльності підприємницької структури за якісними, кількісними та тимчасовими параметрами.

На мікрорівні вони представлені таким чином:

- основні та оборотні засоби;
- капітал та його структура з погляду власності на джерела формування активів;
- споживчий фактор (доходи споживачів на територіях їхньої дислокації, «смаки» споживачів, структура регіональних ринків (їх обсяги, асортимент товарів, робіт, послуг);
- конкуренти, що визначають рівень цін, якість, конкурентоспроможність конкурентів (їх товарів, робіт, послуг), їх ринкові та маркетингові стратегії;
- постачальники, від яких залежать: якість сировини та матеріалів, ступінь прогнозованості умов постачання, якість нормативної документації;
- соціально-психологічні фактори, що впливають на стан морального клімату в колективах бізнес-структур, умови роботи співробітників, можливості їх кар'єрного зростання та ін.

Фактори макросередовища включають:

1. Економічні. Ці фактори визначають рівень соціально-економічного розвитку, конкуренції та ринкових відносин у державі загалом, та у регіонах зокрема. Основними характеристиками цієї групи факторів є: розмір валового національного продукту, темпи інфляції, оподаткування, величина та структура бюджету, рівень безробіття тощо. Зміна даних параметрів впливає діяльність організацій, саме, – на облікову і кадрову політику. На рівні регіону вони впливають рівень життя населення, його платоспроможність тощо.

2. Політико-правові. Вони включають сукупність законів, державних структур та установ, що впливають на діяльність підприємницьких структур та окремих підприємців у конкретному суспільстві. До найважливіших політико-правових факторів макросередовища відносяться: стан законодавства з регулювання підприємницької діяльності, захисту прав споживачів та інтересів суспільства від непорядної комерційної діяльності; економічна політика держави; зовнішньоекономічні акції держави, створені задля розвиток внутрішніх ринків збуту та експорту товарів там; дії громадських організацій.

3. Науково-технічні. В даний час до них слід віднести, в першу чергу, нововведення в галузі комп'ютерних технологій, що спрощують діяльність бізнес-структур та прискорюють процеси в підприємницькому середовищі. У цілому нині науково-технічні чинники макросередовища включають: тенденції у розвитку технологій і; темпи технологічних змін; інноваційний потенціал під-

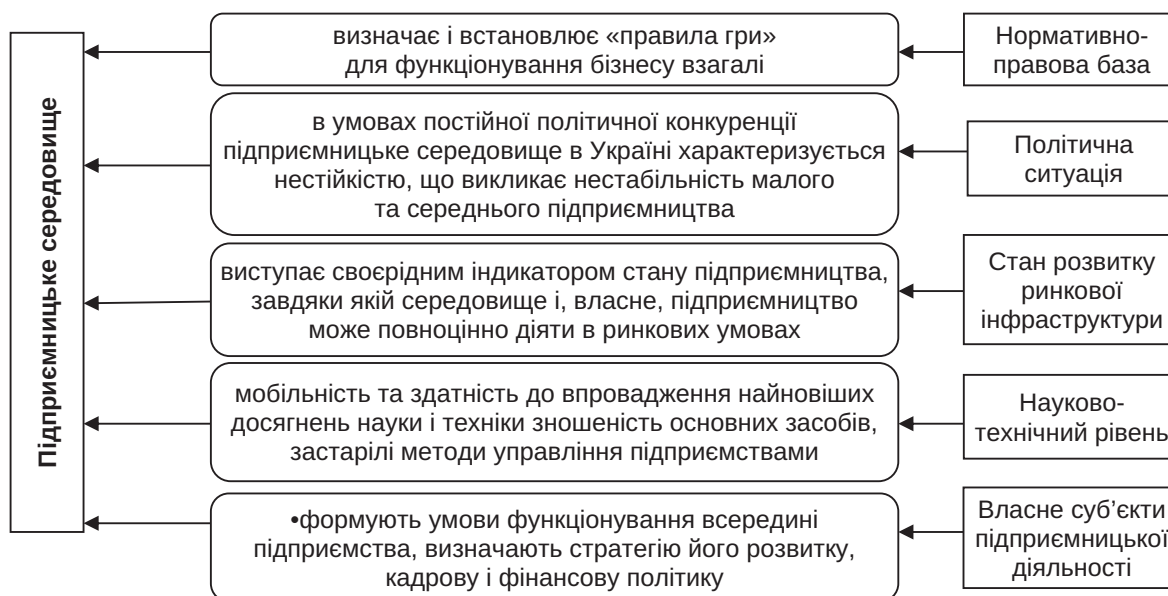

Рис. 1. Компоненти підприємницького середовища

Джерело: узагальнено за [6; 7]

приємницької структури та її конкурентів; посилення вимог до безпеки ноу-хау; державну участь у науково-технічних дослідженнях та розробках та ін.

4. Соціально-культурні. Це особливості моральних і культурних цінностей споживачів, форми різних культур, характер сприйняття громадськістю зовнішніх факторів, ставлення до державних органів, корпорацій, підприємств, інших організацій.

5. Природно-географічні. Це природно-кліматичні умови території, навколишнє середовище, доступність енергії та сировинних ресурсів, наявність доріг та інших шляхів сполучення конкретного регіону тощо. Від природно-географічних чинників залежать повноваження та умови господарську діяльність фірми, їх розміщення.

6. Демографічні. Ці фактори дають інформацію про людей, які формують ринки споживачів. До основних демографічних факторів відносять: чисельність та щільність населення; структуру розміщення на території держави; вікову, релігійну та етнічну структуру населення; міграційні тенденції; тенденція зростання освіти.

Структура чинників, визначальних стан регіональної підприємницької середовища, дозволяє зробити висновок, що кожне підприємство, органи місцевого самоврядування, асоціації та інші організації підприємців, інші структури можуть формувати різні вектори впливу її розвитку.

Крім цього, для з'ясування рівня впливу факторів та умов зовнішнього підприємницького середовища науковою спільнотою використовується поняття «спосіб розподілу середовища оточення на фактори макро-, мезо- та мікрорівень».

Аналізуючи чинники розвитку підприємництва в регіонах країни (стосовно малих форм) Газуда М. В., Волощук Н. Ю. виділяють такі їх групи:

- базові фактори, що визначають існування підприємництва як соціально-економічного феномену (нормативно-правова, ресурсна, матеріально-технічна база тощо);

- доповнюючі фактори, що визначають стан підприємницької діяльності (державні програми підтримки підприємництва в регіоні, ринкова інфраструктура, об'єднання підприємців та ін.);

- внутрішні чинники, що впливають на рівень «процвітання» підприємництва, зумовлені діяльністю конкретних людей (психологічна та професійна готовність населення займатися бізнесом, громадську думку щодо підприємницької діяльності тощо) [9].

Далі ці чинники, відповідно до [8], можна розглянути і з іншої позиції:

- фактори, що створюють умови для розвитку підприємництва (економічне та ділове середовище);

- фактори, що стимулюють працездатне населення займатися бізнесом.

Іншою основою для класифікації факторів зовнішнього середовища є їх функціональна приналежність, яка дозволяє розділити фактори на дві групи: «регулюючі («рамкове середовище») та забезпечуючі (економічне та ділове середовище)». Ця класифікація є продуктивною з позицій визначення векторів впливу різних факторів на регіональне підприємницьке середовище і, власне, підприємницьку діяльність. Забезпечуючі чинники, зазвичай, носять об'єктивний характері

є базою у розвиток підприємницької діяльності. Регулюючі фактори, по суті, є засобом створення сприятливого підприємницького середовища для ведення бізнесу та спираються на групу факторів, що забезпечують.

Інша класифікація ґрунтується на швидкості зміни факторів, що впливають на підприємницьку активність: незмінні фактори (економіко-географічне становище регіону, природно-ресурсний потенціал); фактори, що повільно змінюються (концентрація населення, наявність кваліфікованих трудових ресурсів, екологічна обстановка, рівень інфраструктури, морально-етичні засади суспільства, що сприяють розвитку підприємництва та ін.); фактори, що швидко змінюються (регіональне законодавство, регіональна політика, організаційно-економічні умови ведення бізнесу та ін.). У зв'язку з цим необхідно звернути увагу на фактори, що швидко змінюються, оскільки саме їх застосування дозволяє вибрати необхідний вектор впливу на підприємницьке середовище.

І. М. Герчикова виділяє чинники прямого і непрямого на розвиток підприємницьких структур. На її думку, до факторів прямого впливу можна віднести: основні параметри ринку (платоспроможний попит, пропозиція, умови торгівлі та ін.); організаційно-економічні зв'язки фірми (з постачальниками ресурсів; трудових ресурсів; взаємовідносини із фінансовими організаціями, інститутами громадянського суспільства) [10].

До факторів непрямого впливу зазначений автор віднесла: координацію підприємницької діяльності; загальноекономічні фактори (НТР, поточний стан економіки країни, регіону; бізнес-клімат); загальнополітичні фактори (локальні конфлікти, прикордонні, міжнаціональні проблеми та ін.).

Що ж до факторів, що впливають на мезо- та мікро- та нанорівні формування внутрішнього підприємницького середовища в регіоні, то ступінь розвитку регіонального підприємницького середовища багато в чому визначається професійною компетентністю; бажанням та здібностями керівництва підприємницьких структур оптимальним чином використовувати наявні внутрішні ресурси та переваги інфраструктурного облаштування регіональних ринків, ефективно співпрацювати з регіональними інститутами підтримки підприємства для розвитку своєї діяльності (мікрорівень формування внутрішнього підприємницького середовища).

Запропонована класифікація факторів, що впливають на макро-, мезо- та мікрорівень формування зовнішнього та внутрішнього підприємницького середовища в регіоні (табл. 1), дозволяє на різних рівнях господарювання проводити не лише оцінку факторів регіонального підприємницького середовища, а й використовувати дані класифіка-

ції для розробки стратегій підвищення конкурентоспроможності регіонального бізнесу через регулювання (пряме чи непряме) підприємницькими структурами позначених вище факторів.

В Україні було проведено дослідження бізнес-середовища міст та регіонів задля виявлення спільних проблем та розроблення рекомендацій щодо удосконалення умов ведення підприємництва та стимулювання його розвитку [11].

Під час проведення опитування фокус-груп, підприємці вказали на низку проблем для розвитку бізнесу, що не належать безпосередньо до проаналізованих нами сфер, але мають значний вплив, а саме:

1. Нестача регулярної конструктивної комунікації «влада – бізнес». Представники малого та середнього підприємництва (МСП) не вбачають зацікавленості влади у відкритті нових бізнесів і розвитку тих, що вже діють.

2. Слабка інформаційно-консультативна підтримка бізнесу.

3. Недостатня організаційна спроможність малого бізнесу для створення дієвих об'єднань, водночас є потреба такого об'єднання.

4. Кадровий дефіцит. Нестача кваліфікованого персоналу, насамперед у сфері HoReCa та робітничих професій; престижність цих професій вкрай низька. Здебільшого система підготовки кадрів є застарілою (нестача викладачів-практиків, морально застаріле обладнання тощо).

5. Обмежений доступ до недорогих фінансових ресурсів для розвитку малого та середнього бізнесу.

6. Тиск із боку контролюючих, правоохоронних органів. ДФС, Держпродспоживслужба, Держпраці зосереджені на контролі, а не на сервісі.

7. Адміністративні бар'єри підключення до джерел електро-, газопостачання. Складність, висока вартість і тривалість підключення.

8. Розрізненість зусиль влади й бізнесу щодо промоції інвестиційної та туристичної привабливості міст.

9. Недостатня промоція підприємництва та підприємливості, соціальної та економічної ролі МСП в розвитку громад – МСП готові долучитися.

10. Низька ініціативність місцевої влади в лобюванні інтересів МСП на національному рівні в умовах децентралізації [11].

Якщо оцінити рівень впливу всієї сукупності факторів (економічних, політико-правових, соціальних, науково-технічних) на процес формування регіонального підприємництва, можна визначити найбільш перспективний напрямок для розвитку регіонального підприємництва в майбутньому. Це дозволить створити ефективну економічну основу використання виробничого потенціалу регіону, сформувані умови у розвиток підприємництва переважають у всіх ринкових нішах, ство-

Класифікація факторів що впливають на рівні формування внутрішнього підприємницького середовища в регіоні

Фактори	Опис фактору	Нанорівень (підприємець, співробітник)	Мікрорівень (підприємницька структура)	Мезорівень (органи місцевого самоврядування регіону)
Економічні	Частка підприємства на регіон. ринку, рівень фінансової стійкості, платоспроможності. Якість продукції та послуг	Підвищення особистої продуктивності праці, відповідальне відношення до праці	Підвищення ефективності складників конкурентоспроможності продукції, ефективне управління персоналом	Регіональні стратегії соціально-економічного розвитку, програми підтримки малого підприємництва
Науково-технічні, інформаційні	Наявність технічних, інформаційних ресурсів, необхідної інфраструктури	Підвищення кваліфікації, інформаційної та ділової культури	Активна співпраця з ЗВО, використання передових технологій в виробничій діяльності	Регіональні стратегії соціально-економічного розвитку, програми інноваційного розвитку та модернізації економіки
Управлінські	Рівень розвитку менеджменту, ступінь кваліфікації персоналу підприємства, організаційна структура	Підвищення ділової культури, підвищення кваліфікації, вивчення методів спілкування з керівництвом	Підвищення кваліфікації керівництва, розробка ефективних схем мотивації працівників	Регіональні програми розвитку кадрів
Соціально-психологічні	Мотивація, стійкий психологічний клімат, готовність до змін	Самотивація, розвиток комунікаційних навиків, стресостійкості	Оптимізація соціально-психологічного клімату колективу, впровадження форм неформального спілкування поза виробництвом	Регіональні стратегії соціально-економічного розвитку

Джерело: авторська розробка

рити нові робочі місця, забезпечити задоволення потреб місцевого населення, що дозволить країні вийти новий рівень економічного розвитку.

Висновки. Результати проведеного дослідження свідчать, що розвиток малого підприємництва регіону залежить від великої кількості факторів. При цьому внутрішні чинники, на які підприємець може безпосередньо впливати, багато в чому визначають можливості реагування та адаптації суб'єкта малого бізнесу до впливу факторів зовнішнього середовища (зовнішніх факторів). Так, підприємство, що має сприятливе внутрішнє середовище, має більше можливостей для збереження стійкості розвитку в період економічних спадів та нестабільності, побудови ефективних взаємин з партнерами, а також може більшою мірою використовувати переваги географічного положення регіону, в якому воно функціонує.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кучеренко В. Р., Бутенко А. І. Економіка і планування бізнесу : наукове видання. Одеса : Автограф, 2004. 458 с.
2. Говорушко Т. А. Мале підприємництво у харчовій промисловості України : монографія. Київ : НУХТ, 2007. 391 с.

3. Гудзь Ю. Ф. Підприємницьке середовище та його вплив на ефективність господарської діяльності малих підприємств (на прикладі харчової промисловості Волинської області) : дис. канд. екон. наук: 08.00.04. Київ, 2011. 266 с.

4. Кредісов В. А. Підприємництво в Україні: суть, типи та умови формування. Київ : Знання України, 2003. 68 с.

5. Ткаченко Т. П., Кавтиш О. П. Підприємницьке середовище функціонування малого бізнесу в Україні. URL: https://economy.kpi.ua/files/files/16_kpi_2012.doc.

6. Сімків Л. Є., Ключа Е. Я. Проблеми соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області та шляхи їх вирішення в умовах диспропорційності економічного зростання. *Інноваційна економіка*. 2013. № 11. С. 90–97.

7. Поняття підприємницького середовища та його складові елементи. URL: <https://msd.in.ua/ponyattypripriemnickogo-seredovishha-ta-jogo-skladovi-elementi> (дата звернення: 10.09.2022).

8. Економічні, соціальні та правові умови, що необхідні для здійснення підприємницької діяльності. URL: <http://studies.in.ua/bzakon/53-62-ekonomichn-socaln-ta-pravov-umovi-scho-neobhdndlyazdysnennypripriemnickoyi-dyalnost.html> (дата звернення: 10.09.2022).

9. Газуда М. В., Волощук Н. Ю. Регіональний розвиток сфери малого підприємництва : монографія. Ужгород : Видавництво «ФОРМ Сабова А.М.», Ужгород, 2017. 254 с.

10. Герчикова И. Н. Менеджмент : учебник. Москва : ЮНИТИ, 2010. 512 с.

11. Підсумковий звіт «Експрес-аналіз місцевого бізнес-клімату Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей». URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/705/Report-EBA.pdf> (дата звернення: 10.09.2022).

REFERENCES:

1. Kucherenko V. R., Butenko A. I. (2004) *Ekonomika i planuvannia biznesu* [Economics and business planning: scientific edition]. Odesa: Avtograf. (in Ukrainian)

2. Hovorushko T. A. (2007) *Male pidpriemnytstvo u kharchovii promyslovosti Ukrainy* [Small entrepreneurship in the food industry of Ukraine]. Kyiv: NUKhT. (in Ukrainian)

3. Hudz Yu. F. (2011) *Pidpriemnytske seredovyshche ta yoho vplyv na efektyvnist hospodarskoi diialnosti malykh pidpriemstv (na prykladi kharchovoi promyslovosti Volynskoi oblasti)* [The business environment and its influence on the efficiency of small enterprises' economic activity (on the example of the food industry of the Volyn region)] (PhD thesis). Kyiv.

4. Kredisov V. A. (2003) *Pidpriemnytstvo v Ukraini: sut, typy ta umovy formuvannia* [Entrepreneurship in Ukraine: essence, types and conditions of formation]. Kyiv: Znannia Ukrainy. (in Ukrainian)

5. Tkachenko T. P., Kavtysh O. P. (2012) *Pidpriemnytske seredovyshche funktsiiuvannia maloho biznesu v Ukraini* [Business environment of small business functioning in Ukraine]. Available at: economy.kpi.ua/files/files/16_kpi_2012.doc. (accessed 10 September 2022).

6. Simkiv L. Ie., Kliuba E. Ia. (2013) *Problemy sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ivano-Frankivskoi oblasti ta shliakhy yikh vyrishennia v umovakh dysproportsiinosti ekonomichnoho zrostannia* [Problems of socio-economic development of the Ivano-Frankivsk region and ways to solve them in the conditions of disproportionality of economic growth]. *Innovatsiina ekonomika*, vol. 11, pp. 90–97.

7. Poniattia pidpriemnytskoho seredovyshcha ta yoho skladovi elementy [Concept of business environment and its constituent elements]. Available at: <https://msd.in.ua/ponyattyapidpriemnytskoho-seredovishcha-ta-jogo-skladovi-elementi> (accessed 10 September 2022).

8. *Ekonomichni, sotsialni ta pravovi umovy, shcho neobkhidni dlia zdiisnennia pidpriemnytskoi diialnosti* [Economic, social and legal conditions necessary for entrepreneurial activity]. Available at: <http://studies.in.ua/bzakon/53-62-ekonomichn-socialn-ta-pravov-umovi-scho-neobhdn-dlya-zdysnenniapdriemnytskoyi-dyalnost.html> (accessed 10 September 2022).

9. Hazuda M. V., Voloshchuk N. Iu. (2017) *Rehionalnyi rozvytok sfery maloho pidpriemnytstva* [Regional development of small entrepreneurship]. Uzhhorod: Vydavnytstvo «FOP Sabov A. M.». (in Ukrainian)

10. Herchykova Y. N. (2010) *Menedzhment* [Management]. Moscow: YuNYTY. (in Russian)

11. *Pidsumkovyi zvit «Ekspres-analiz mistsevoho biznes-klimatu Vinnytskoi, Zaporizkoi, Ivano-Frankivskoi ta Poltavskoi oblasti»* [Final report «Express analysis of the local business climate of Vinnytsia, Zaporizhzhia, Ivano-Frankivsk and Poltava regions»]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/705/Report-EBA.pdf> (accessed 10 September 2022).